

Zofia Kostrzanowska¹, Katarzyna Małek²

¹Katedra Rozwoju Pielęgniarstwa Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

²Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Łukowie

R

espektowanie zasad etycznych w pracy zawodowej pielęgniarek

Respect for ethical principles in professional work of nurses

Adres do korespondencji:

dr nauk hum. Zofia Kostrzanowska
Katedra Rozwoju Pielęgniarstwa
UM w Lublinie
Al. Raclawickie 1, 20-059 Lublin
tel./faks: (0 81) 528 88 86
e-mail:
katedra.pielęgniarstwa@umlub.pl

STRESZCZENIE

Wstęp. Zasady etyczne są swego rodzaju drogowskazami, które pomagają człowiekowi w dokonywaniu słusznych pod względem moralnym wyborów zarówno w pracy zawodowej, jak i w życiu osobistym. Reguły te nabierają szczególnego znaczenia w pracy pielęgniarki, a więc w tej profesji, w której naczelną dewizą jest „służba życiu i zdrowiu ludzkiemu”. Ten szczególny rodzaj „służby”, a więc towarzyszenie człowiekowi w ciągu jego życia, zarówno w zdrowiu, jak i chorobie, wymaga nie tylko wysokich kwalifikacji zawodowych, lecz także właściwych postaw i zachowań moralnych. Stąd też zasadność nie tylko deontologicznych regulacji owych zachowań, lecz także podejmowania badań dotyczących respektowania zasad etycznych w pracy zawodowej pielęgniarek.

Cel pracy. Celem badań było poznanie wiedzy pielęgniarek na temat zasad etycznych i stopnia ich respektowania w pracy zawodowej.

Materiał i metody. Badania przeprowadzono na podstawie metody sondażu diagnostycznego i techniki ankietowej. Materiał empiryczny zgromadzono za pomocą autorskiego narzędzia badawczego, którym był kwestionariusz ankiety. Próbkę badawczą stanowiła 100-osobowa grupa pielęgniarek pracujących w Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej w Łukowie.

Wyniki i wnioski. Większość badanych pielęgniarek (93,0%) posiada wiedzę na temat zasad etycznych, ale tylko 76,0% przestrzega ich w pracy zawodowej, w której kierują się głównie zasadą: odpowiedzialności (91,0%), szacunku dla osoby (86,0%) i czynienia dobra (80,0%). Analiza statystyczna wykazała istotną zależność między znajomością zasad etycznych a miejscem pracy respondentek ($p = 0,0005$).

Problemy Pielęgniarstwa 2008; 16 (3): 259–268

Słowa kluczowe: zasady etyczne, pielęgniarka

ABSTRACT

Introduction. Ethical principles are guidelines that help man in making the right moral choices both in professional work and in personal life. These rules get a special meaning in nurses' work, i.e. in the profession that the main aim is "to serve the human life and health". This particular kind of "service", i.e. accompanying man throughout one's life, both in health and illness, requires not only high professional qualities but also the right attitudes and moral behaviour. Therefore there is a need for deontological regulation of this type of behaviour and taking up research concerning the respect for ethical principles in professional work of nurses.

Aim. The objective of the research was to learn about nurses' knowledge in the field of ethical principles and the extent of respect for them in professional work.

Material and methods. The research was carried out with the application of diagnostic survey and questionnaire. Empirical material was gathered by means of a research tool designed by the author, i.e. a questionnaire. The research material comprises 100 nurses employed in Health Care Unit in Łuków.

Results and conclusions. The majority of studied nurses (93,0%) had the knowledge of ethical principles but only 76,0% meets these principles at work where the main principle is responsibility (91,0%), respect for others (86,0%) and doing well (80,0%). The statistical analysis conformed a significant relationship between the knowledge of ethical principles and the respondents' place of work ($p = 0,0005$).

Nursing Topics 2008; 16 (3): 259–268

Key words: ethical principles, nurse

Wstęp

W literaturze przedmiotu zasady etyczne wyjaśnia się często jako „zespół mniej lub bardziej uświadomionych i uporządkowanych logicznie moralnych przekonań, kierujących postępowaniem człowieka” [1].

Z kolei Wrońska przez zasady etyczne rozumie „[...] pewne wewnętrzne utrwalone sugestie, które mogą służyć człowiekowi w kierowaniu swym postępowaniem” [2].

Mówiąc prościej, zasady etyczne są swego rodzaju drogowskazami, które pomagają człowiekowi w dokonywaniu słusznych pod względem moralnym, wyborów zarówno w pracy zawodowej, jak i w życiu osobistym.

Nie wnikając w szczegóły definicyjne, należy podkreślić, że reguły te nabierają szczególnego znaczenia w pracy pielęgniarki czy lekarza, a więc w tych zawodach, w których naczelną dewizą jest „służba życiu i zdrowiu ludzkiemu”. Ten szczególny rodzaj „służby”, a więc towarzyszenie człowiekowi w ciągu jego życia zarówno w zdrowiu, jak i chorobie wymaga nie tylko wysokich kwalifikacji zawodowych, lecz także właściwych postaw i zachowań moralnych. Stąd też konieczność respektowania dyrektyw etycznych w wypełnianiu codziennych obowiązków zawodowych. Ich przestrzeganie bowiem pozwala na ochronę podstawowych wartości i praw należnych pacjentom oraz wprowadza ład moralny w relacjach interpersonalnych.

Wypada w tym miejscu przypomnieć, że pierwowzór wspomnianych zasad stworzył już w XVII w. św. Wincenty á Paulo, który wraz ze św. Ludwiką de Marillac (Le Gras) założył we Francji Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia Służebnic Ubogich Chorych (szarytki), a zawarł je w regułach tegoż zgromadzenia. Zwracał on uwagę na takie reguły, jak: sprawiedliwość, odpowiedzialność, punktualność, roztropność, szacunek, posłuszeństwo i lojalność wobec lekarzy.

Poglądy te rozwinęła Florencja Nightingale (1820–1910) — twórczyni nowoczesnego pielęgniarstwa, a znalazły swój wyraz w przysiędze pielęgniarstwie. Jej postulaty stanowią istotne zobowiązania moralne pielęgniarek i mimo upływu lat nie uległy dewaluacji. Należą do nich między innymi: zasada nieszkodzenia, zachowania tajemnicy zawodowej, prawdomówności, punktualności i podnoszenie kwalifikacji zawodowych [3].

Współcześnie, zasady etyczne są nie tylko istotnymi imperatywami postępowania w pracy pielęgniarek, lecz

także stanowią kryteria oceny ich zachowań zawodowych. Stąd też wydaje się istotne podejmowanie badań dotyczących respektowania zasad etycznych w pracy zawodowej pielęgniarek.

Cel pracy

Celem badań było poznanie wiedzy pielęgniarek na temat zasad etycznych i stopnia ich respektowania w pracy zawodowej.

Materiał i metody

Badania przeprowadzono w 2007 roku w Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej w Łukowie. Próbkę badawczą stanowiła 100-osobowa grupa pielęgniarek pracujących w wyżej wymienionej placówce. W badaniach wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego i technikę ankietową.

Materiał empiryczny zgromadzono za pomocą autorskiego narzędzia badawczego, którym był kwestionariusz ankiety składający się z 30 pytań, z czego 16 miało charakter półotwarty, 12 — zamknięty, a 2 — otwarty.

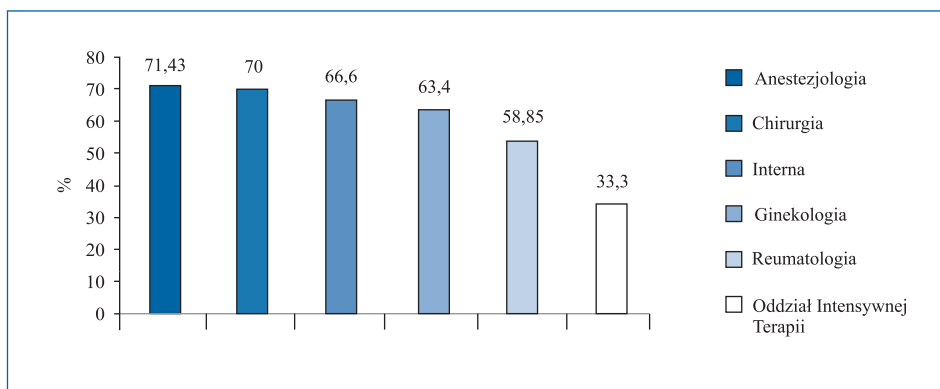
Badania zasadnicze poprzedzono badaniami pilotażowymi, których celem była weryfikacja narzędzia badawczego.

W analizie statystycznej danych empirycznych zastosowano test niezależności χ^2 , przyjmując poziom istotności $p < 0,05$, wskazujący na istnienie istotnych statystycznie różnic bądź zależności.

Wyniki

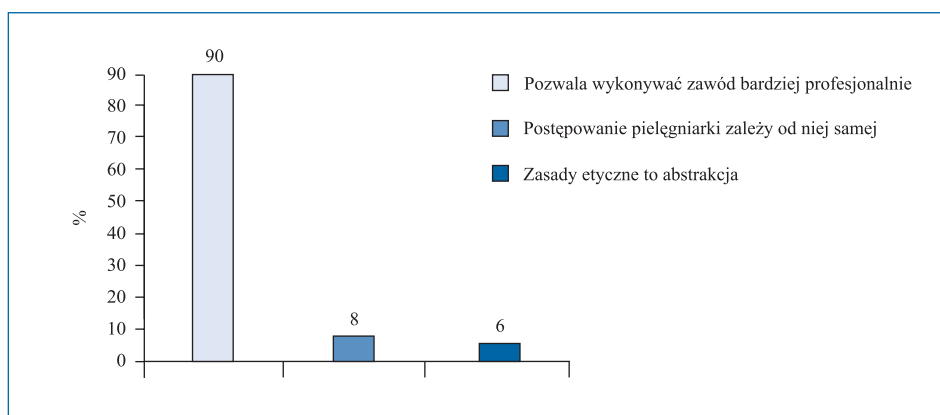
Z analizy danych empirycznych wynika, że średnia wieku badanych pielęgniarek wynosiła $38,74 \pm 7,61$, zakres od 23 do 53 lat. Przy czym najliczniejszą grupę stanowiły respondentki w przedziale wiekowym 36–41 lat, (32, %), a najmniejszą 24–29 lat (9,0%). Z kolei średnia stażu pracy wynosiła $15,60 \pm 8,73$, zakres od 2 do 33 lat.

Z uzyskanego materiału empirycznego wynika, że 42,0% respondentek przyznało, że zdecydowanie zna za-

Rycina 1. Wiedza badanych na temat zasad etycznych a miejsce pracy

Figure 1. Knowledge of the respondents on ethical principles and the place of work

Rycina 2. Zasadność przestrzegania zasad etycznych w opinii badanych pielęgniarek

Figure 2. The need for meeting the ethical principles according to respondents

sady etyczne, 51,0%, że raczej zna; 7,0% nie potwierdza tego faktu, (5,0% odpowiedzi „raczej nie” i 2,0% „zdecydowanie nie”). Nie stwierdzono przy tym istotnej zależności statystycznej między wiekiem ($p = 0,63$), stażem pracy ($p = 0,29$), rodzajem wykształcenia ($p = 0,29$), pochodzeniem społecznym ($p = 0,57$) a miejscem zamieszkania ($p = 0,38$) i znajomością omawianych zasad.

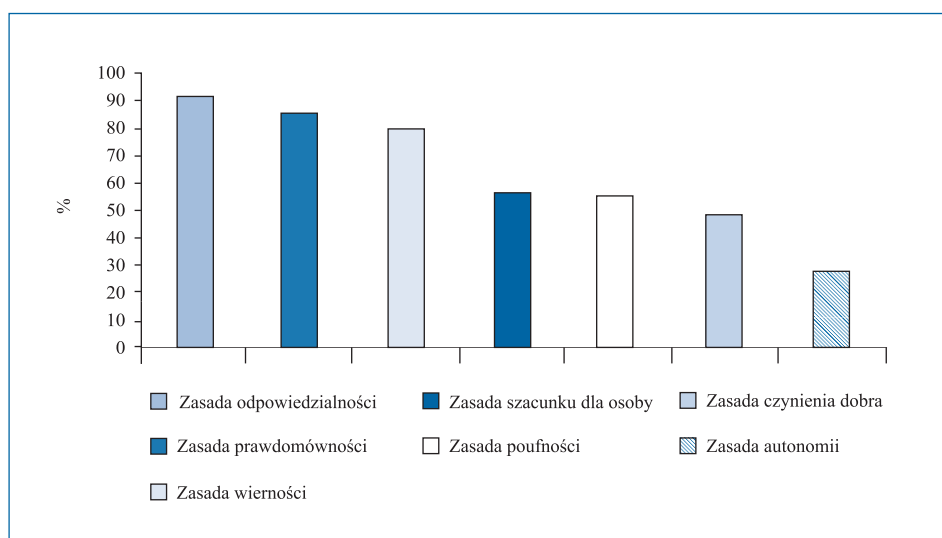
Stwierdzono natomiast istotny związek między znajomością zasad etycznych a miejscem pracy respondentek ($p = 0,0005$). Wyższą wiedzę na ten temat wykazały respondentki pracujące na oddziale anestezyjologicznym (71,43%) i chirurgicznym (70,0%), zaś mniejszą z oddziału wewnętrznego (66,6%), ginekologii (63,64%) i reumatologii (53,85%). Z kolei wśród respondentek pracujących na oddziale intensywnej terapii aż 33,3% z nich zdecydowanie nie zna zasad etycznych (ryc. 1).

Chciano też poznać opinię pielęgniarek na temat zasadności przestrzegania zasad etycznych w ich pra-

cy zawodowej. Zdecydowana większość respondentek 90,0% uważa, że znajomość i respektowanie zasad etycznych pozwala pielęgniarcze wykonywać zawód bardziej profesjonalnie, 8,0% jest zdania, że postępowanie pielęgniarki zależy od niej samej, jej charakteru i osobowości. Zaś 6,0% twierdzi, że zasady etyczne to abstrakcja, nieznajująca potwierdzenia w praktyce (szczegółowe wypowiedzi respondentek ilustruje ryc. 2).

Należy przy tym podkreślić, że sam fakt znajomości reguł etycznych nie świadczy jeszcze o ich urzeczywistnieniu w pracy zawodowej. Dlatego też interesowała nas opinia badanych na temat zasad etycznych najczęściej respektowanych przez pielęgniarki.

Na podstawie danych empirycznych uzyskanych w trakcie badania wykazuje się, że najczęściej przestrzeganą dyrektywą etyczną jest zasada odpowiedzialności, co potwierdza 91,0% ankietowanych, oraz szacun-

Rycina 3. Zasady etyczne najczęściej respektowane w pracy pielęgniarek

Figure 3. Ethical principles most frequently obeyed by the respondents

ku dla osoby (86,0%) i czynienia dobra (80,0%) W dalszej kolejności respondenci sytuują zasadę prawdomówności (56,0%), poufności (55,0%), autonomii (49,0%) i wierności (28,0%) (ryc. 3).

Z powyższego wynika, że zaledwie niecałe 60,0% respondentek przywiązuje uwagę do zasady prawdomówności, która nakazuje pielęgniarsce mówienie prawdy i niewprowadzanie podopiecznych w błąd. Interesujące więc wydaje się, czy ankietowane rozumieją znaczenie tej zasady i czy ich zdaniem należy zawsze mówić prawdę pacjentowi?

Analiza wypowiedzi badanych wykazuje, że 77,0% respondentek twierdzi, że zasada prawdomówności nakazuje mówienie prawdy i niewprowadzanie pacjenta w błąd (56,0% wskazań „zdecydowanie tak” i 21,0% „raczej tak”). Natomiast 33,0% uważa, że reguła ta zobowiązuje do mówienia pacjentowi „częściowej” prawdy (14,0% odpowiedzi „zdecydowanie tak” i 19,0% „raczej tak”). Zauważa się przy tym duży odsetek osób, które nie mają zdania w tej kwestii, co może potwierdzać zbyt małą wiedzę z zakresu omawianej zasady (tab. 1).

Jeśli chodzi o opinię badanych na temat mówienia prawdy pacjentom, z analizy danych empirycznych wynika, że 68,0% badanych uważa, że prawdę należy mówić, ale czasami wybiera się „lepsze zło”. Z kolei zdaniem 62,0% badanych mówienie prawdy zależy od wieku, stanu zdrowia i psychiki chorego, zaś 45,0% sądzi, że mówienie prawdy jest uzależnione od poziomu wiedzy pacjenta o swoim zdrowiu. Natomiast około połowy badanych nie potrafiło ustosunkować się do powyższych stwierdzeń. Z przytoczonych danych wynika, że 1/3 badanych pielęgniarek nie zna i nie respektuje zasady prawdomówności (ryc. 4).

Interesowały nas również opinie respondentek na temat łamania zasad etycznych przez pielęgniarki. Analiza zebranego materiału empirycznego wskazuje, że zaledwie 13,0% ankietowanych zdecydowanie nie potwierdza tego faktu, zaś 63,0% twierdzi, że raczej nie, a 17,0% uważa, że reguły te są raczej łamane, z kolei 7,0% jest zdania, że zasady etyczne są zdecydowanie łamane (ryc. 5).

Konsekwencją powyższego było kolejne pytanie dotyczące tych zasad, które najczęściej są łamane w pracy pielęgniarek. Z wypowiedzi respondentek wynika, że łamana jest głównie zasada autonomii pacjenta i poufności (po 18,0% odpowiedzi) oraz zasada sprawiedliwości (12,0%). W mniejszym stopniu nieprzestrzegane są zasady: prawdomówności (5,0%), czynienia dobra (3,0%), odpowiedzialności i wierności (po 2,0%) wskazań (ryc. 6).

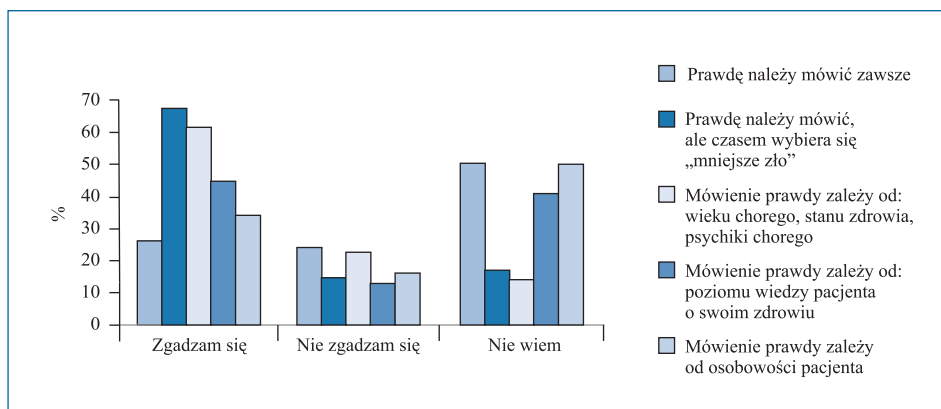
Interesujące więc wydają się opinie respondentek dotyczące znajomości zasady autonomii i sytuacji, w których jest ona łamana. Na podstawie uzyskanych danych wskazuje się, że zaledwie ponad połowa ankietowanych pielęgniarek zna i rozumie zasadę autonomii. Świadczą o tym ich wypowiedzi dotyczące uzyskiwania zgody na zabiegi pielęgniarskie — 60,0% z nich twierdzi, że należy uzyskać zgodę pacjenta na podejmowane działania, 28,0% nie widzi potrzeby uzyskania takiej zgody, a 12,0% nie ma zdania na ten temat (ryc. 7).

Jeśli chodzi o najczęstsze sytuacje wpływające na łamanie zasady autonomii, zdaniem badanych są to: nieprzestrzeganie praw należnych pacjentowi (65,0%), podejmowanie decyzji za pacjenta (49,0%), nieszanowanie prawa pacjenta do decydowania o sobie (39,0%), wykonywanie czynności leczniczo-pielęgniary-

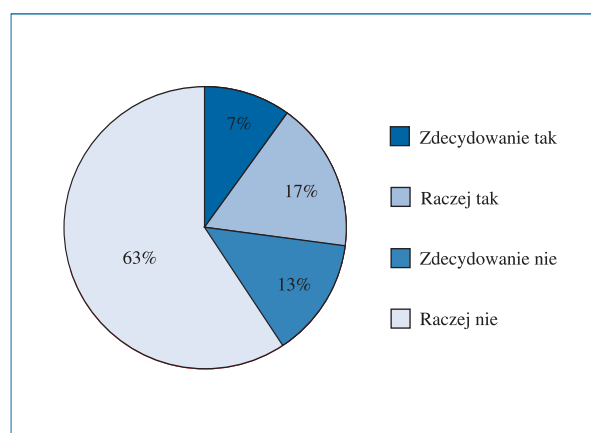
Tabela 1. Realizacja zasady prawdomówności w opinii respondentek
Table 1. Opinion of respondents about realization of thruthtelling prenciple

Lp	Kategorie wyboru	Zdecydowanie TAK		Raczej TAK		Nie mam zdania		Raczej NIE		Zdecydowanie NIE	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1.	Zobowiązuje do mówienia prawdy bez względu na jej konsekwencje	9,0	9,0	17	17,0	43	43,0	22	22,0	9	9,0
2.	Zobowiązuje do mówienia pacjentowi „częściowej” prawdy	14	14,0	19	19,0	42	42,0	16	16,0	9	9,0
3.	Nakazuje mówienie prawdy i niewprowadzanie pacjenta w błąd	56	56,0	21	21,0	17	17,0	4	4,0	2	2,0
4.	Przekazywanie pacjentowi krótkich i zdawkowych informacji	6	6,0	11	11,0	46	46,0	23	23,0	14	14,0

Wartości nie sumują się do 100% ze względu na możliwość wyboru więcej niż jednej odpowiedzi

Rycina 4. Opinia respondentek na temat mówienia prawdy pacjentom
 Figure 4. The respondents' opinion on telling the truth to the patients

Rycina 5. Opinia pielęgniarek na temat łamania zasad etycznych w pracy zawodowej
 Figure 5. The respondents opinion on violating the ethical principles at work

nych bez zgody pacjenta (37,0%) i wpływanie na podejmowanie decyzji przez pacjenta (17,0%) (szczegółowe wypowiedzi respondentek ilustruje rycina 8).

Należy przy tym podkreślić, że analiza statystyczna wykazała istotną zależność między odpowiedzią „nie-respektowanie prawa pacjenta do decydowania o sobie” a wiekiem badanych ($p = 0,009$) i wykształceniem ($p = 0,002$), gdzie dominowało wykształcenie wyższe zawodowe.

Jeśli chodzi o zasadę poufności, która zajmowała w opinii respondentek niemalże równorzędną pozycję z autonomią pacjenta, na podstawie danych empirycznych wskazuje się, że reguła ta jest znana badanym pielęgniarkom — 71,0% wiąże ją z zakazem rozpowszechniania danych o pacjencie osobom trzecim, 61,0% twierdzi, że jest to zachowanie w tajemnicy wszystkich informacji o pacjencie, które mogą poniżyć jego godność, 59,0% zaś sądzi, że jest to zachowanie w tajemnicy informacji o stanie zdrowia pacjenta, 58,0% wiąże tę regułę z dotrzymaniem powierzonej tajemnicy (ryc. 9).

Wypada w tym miejscu podkreślić, że badane pielęgniarki znają także sytuacje, w których mogą odstąpić od zachowania tajemnicy zawodowej (ryc. 10).

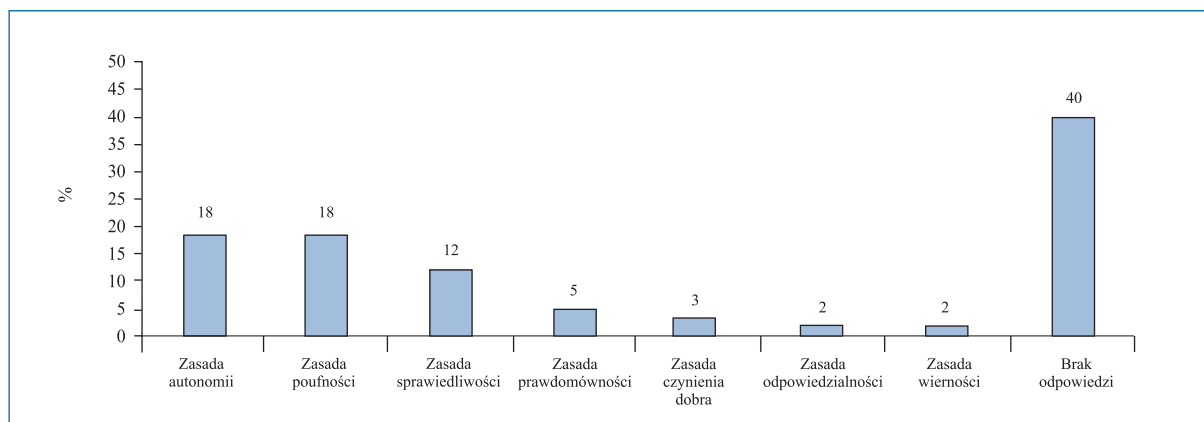
Można więc sądzić, że wcześniejsze opinie pielęgniarek nie wynikały z braku wiedzy na ten temat, lecz były oparte na własnym doświadczeniu zawodowym i wynikających z niego zachowań, które dotyczą głównie dyskusji w gronie pracowników służby zdrowia na temat swoich podopiecznych.

Kolejną regułą, na którą należy zwrócić uwagę, jest zasada sprawiedliwości, wyjaśniana w literaturze etycznej jako pewien wymóg, nakaz moralny równego traktowania wszystkich podopiecznych, bez względu na rasę, płeć, wyznanie, status społeczny czy ekonomiczny.

Analiza uzyskanego materiału empirycznego wykazała, że respondentki w swojej pracy zawodowej traktują swoich podopiecznych jednakowo, niezależnie od wyznania (86,0%), wieku (82,0%), płci (75,0%), pozycji społecznej (78,0%) i majątkowej (77,0%) czy stowiska (79,0%) (ryc. 11).

Dyskusja

Rozwój nauk medycznych i technizacja służby zdrowia poza niewątpliwymi korzyściami niosą ze sobą również pewne zagrożenia, a wśród nich uprzedmiotowienie pacjenta, który stał się obiektem różnego rodzaju procedur diagnostycznych, terapeutycznych, pielęgnacyjnych i rehabilitacyjnych. Zatrącenie więc znaczenia

Rycina 6. Zasady etyczne najczęściej łamane według badanych

Figure 6. Ethical principles most frequently violated in respondents' opinion

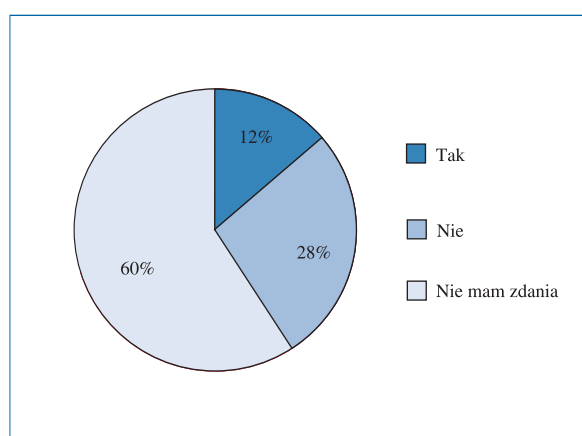
„osoby” pacjenta w relacjach interpersonalnych z pracownikami służby zdrowia wzbudza bądź powinno wzbudzać uzasadniony niepokój i refleksje etyczne.

Z drugiej zaś strony nowe technologie w medycynie wymagają wysokiej klasy specjalistów, także w pielęgniarstwie, którzy mogliby im sprostać. Stąd też między innymi więcej uwagi przywiązuje się w procesie kształcenia i doskonalenia zawodowego do strony instrumentalnej niż moralnej kadr medycznych.

Warto w tym miejscu wspomnieć, że o owych zagrożeniach wspominała już Florencja Nightingale, zwracając uwagę na takie czynniki, jak: rozwijanie pielęgniarstwa jako profesji, bez skupienia się na pielęgniarstwie jako powołaniu, nieprzywiązywanie wystarczającej uwagi do rozwoju osobowości moralnej pielęgniarki czy wreszcie zadowalanie się miernotą i popadanie w rutynę [4].

Nie podważając roli osiągnięć naukowych we współczesnej medycynie, należy przypomnieć, że struktura antropologiczna człowieka to nie tylko sfera biologiczna, lecz także jego duchowość, która w znacznym stopniu decyduje o jakości życia, i to zarówno w zdrowiu, jak i chorobie. Stąd też zasadność nie tylko deontologicznych regulacji zachowań zawodowych pielęgniarek i lekarzy, lecz także czuwanie nad respektowaniem owych reguł oraz zwracanie uwagi na rozwój moralny przedstawicieli wspomnianych grup zawodowych, tak w procesie kształcenia, jak i doskonalenia zawodowego.

Podjęte przez nas badania dotyczące urzeczywistnienia zasad etycznych w pracy pielęgniarek stanowią pewien wycinek bardzo szerokiej problematyki badawczej. Niemniej jednak uzyskane wyniki ukazują zarówno poziom znajomości, jak i stopień realizacji owych reguł w praktyce pielęgniarstwa badanej grupy. Szczegółowa analiza materiału empirycznego pozwala na stwierdzenie, że 2/3 respondentek wykazuje znajomość zasad

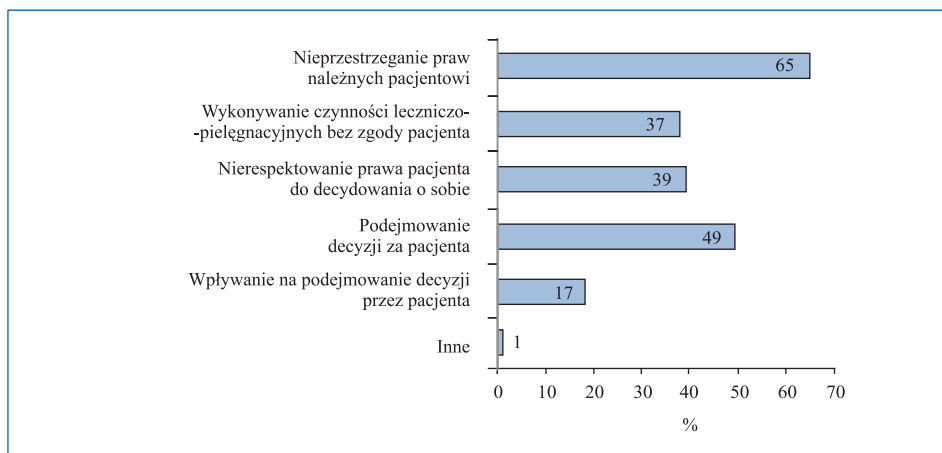
Rycina 7. Opinia ankietowanych na temat realizacji zasady autonomii

Figure 7. The respondents' opinion on the realization of the principle of autonomy

etycznych i różny stopień ich realizacji w pracy zawodowej.

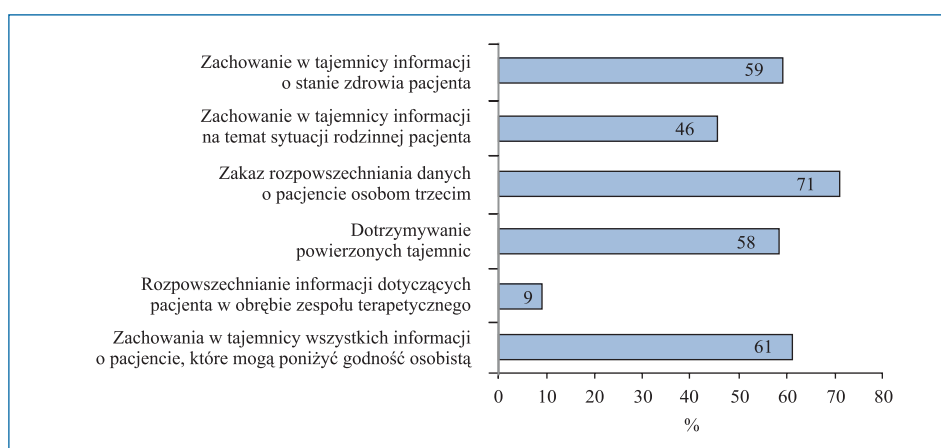
Należy przy tym podkreślić, że opinie badanej grupy nie odbiegają znacznie od opinii pielęgniarek z innych ośrodków. Przykładowo z badań przeprowadzonych w Częstochowie wynika, że 92,0% badanych pielęgniarek zna zasady etyczne, a 6,0% nie pamięta wszystkich. Przy czym 84,0% kieruje się nimi zawsze, a 10,0% zależnie od okoliczności, 4,0% czasami, a 2,0% nie przestrzega omawianych reguł [5].

Natomiast wyniki badań przeprowadzonych w Zamościu wykazują, że 60,0% pielęgniarek zdecydowanie potwierdza respektowanie zasad etycznych w pracy, a 40,0% z nich podaje, że raczej przestrzega owe reguły [6]. Z naszych badań wynika, że 42,0% respon-

Rycina 8. Sytuacje, w których dochodzi do łamania zasady autonomii

Figure 8. Situation, in which violating of principles of autonomy occur

Rycina 9. Zasada poufności w opinii pielęgniarek

Figure 9. The principle of confidentiality

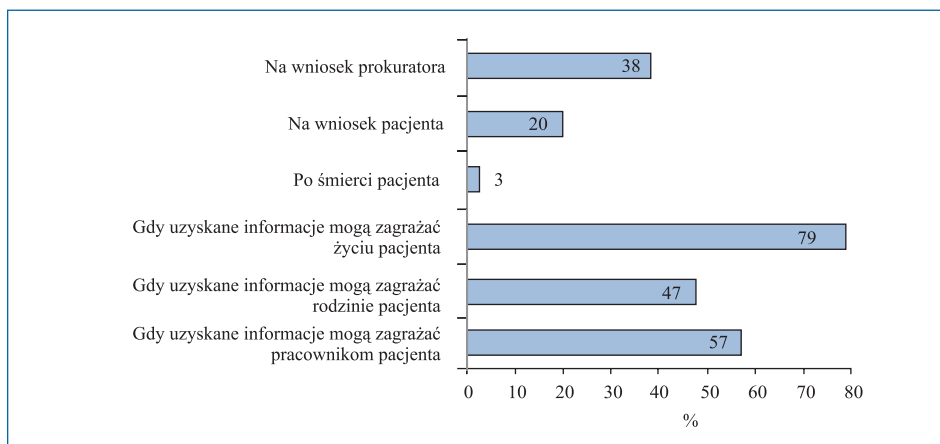
dentek zdecydowanie potwierdza znajomość zasad etycznych, a 51,0% raczej zna, co w sumie oznacza, że 93,0% badanych w mniejszym lub większym stopniu wykazuje znajomość omawianych reguł.

Jeśli chodzi o urzeczywistnianie zasady autonomii pacjenta, badana grupa z Łukowa wypadła zdecydowanie gorzej na tle pielęgniarek z Częstochowy i Zamościa, bowiem tylko 60,0% z nich uważa, że należy uzyskać zgodę pacjenta na podejmowane działania, zaś 28,0% nie widzi takiej potrzeby, a 12,0% nie ma zdania na ten temat.

Badane pielęgniarki z Zamościa w 94,2% respektują zgodę pacjenta, a tylko 5,8% nie uwzględnia jej [6]. Z kolei badane z Częstochowy w 86,0% przyznają, że szanują zgodę pacjenta, a 10,0% nie bierze jej pod uwagę, zaś 4,0% nie wie, czy należy tę zgodę uwzględnić [5].

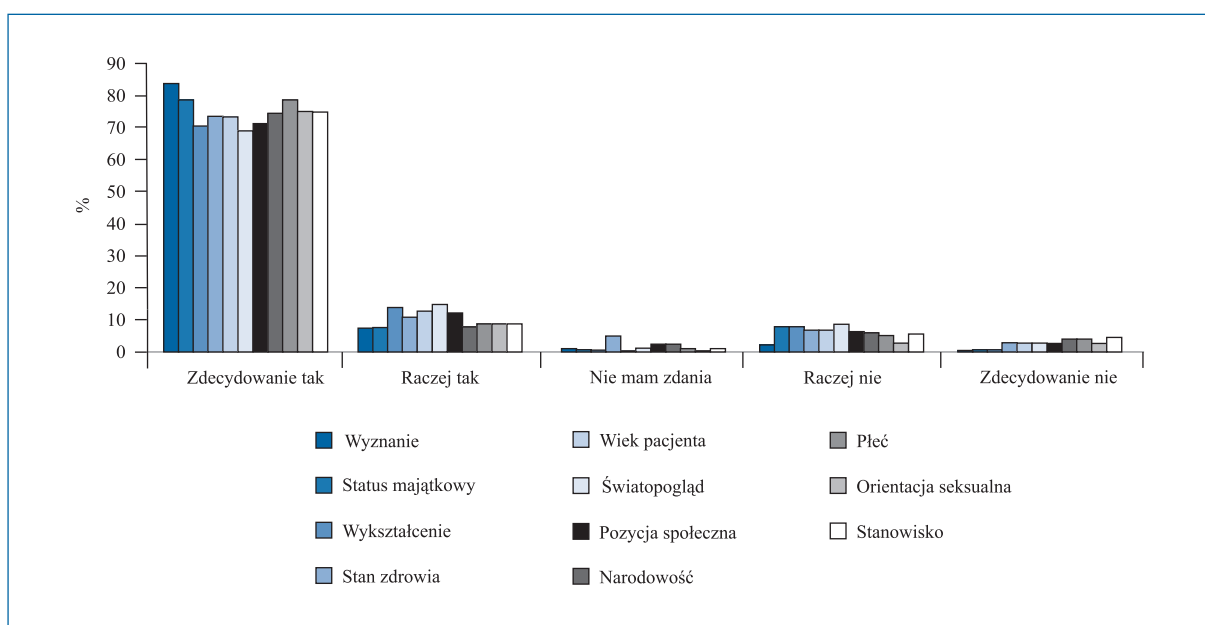
Nie dostrzeżono natomiast istotnej różnicy w opinii badanej grupy i respondentek z Zamościa dotyczącej mówienia prawdy pacjentom — 68,0% respondentek z Łukowa uważa, że prawdę należy mówić, ale czasami wybiera się „lepsze zło”, tę opinię podziela 65,8% badanych z Zamościa. Zdaniem naszych badanych (62,0%) uzależnia mówienie prawdy od wieku, stanu zdrowia i psychiki chorego, a z Zamościa 72,5%. Z kolei 45,0% badanej grupy sądzi, że mówienie prawdy zależy od poziomu wiedzy pacjenta o swoim zdrowiu, a z Zamościa ten fakt potwierdza 60,0% badanych [6].

Podobnie przedstawia się urzeczywistnianie zasady poufności — 71,0% naszych ankietowanych wiąże ją z zakazem rozpowszechniania danych o pacjencie osobom trzecim. Zaś 61,0% twierdzi, że jest to zachowanie w tajemnicy wszystkich informacji o pacjencie, które mogą poniżyć jego godność; takiego zdania jest tak-

Rycina 10. Okoliczności, które zwalniają pielęgniarki z zachowania (dochowania) tajemnicy zawodowej

Figure 10. Circumstances that allow nurses to infringe the principle of confidentiality

Rycina 11. Realizacja zasady sprawiedliwości przez badane pielęgniarki

Figure 11. Realization of the principle of justice in the group of nurses

że 56,0% pielęgniarek z Częstochowy [5]. Z kolei 58,0% badanych z Łukowa i 76,0% respondentek z Częstochowy [5] wiąże tę regułę z dotrzymaniem powierzonej tajemnicy.

Kończąc powyższe rozważania należy stwierdzić, że 2/3 badanych pielęgniarek wykazuje znajomość zasad etycznych i stara się je urzeczywistniać w pracy zawodowej. Większość z nich zna i rozumie także sytuacje, które mogą determinować (zarówno pozytywnie, jak i negatywnie) urzeczywistnianie owych reguł. Natomiast około 1/3 respondentek, których opinie świadczą o nieprzywiązywaniu większej uwagi do zasad etycznych

w wypełnianiu obowiązków zawodowych mogą wskazywać na brak świadomości moralnej.

Wnioski

Liczebność badanej grupy (100 osób) nie pozwala na generalizację o charakterze ogólnym, niemniej jednak uzyskane dane stanowią podstawę do refleksji własnych:

1. Większość badanych pielęgniarek (93,0%) potwierdza znajomość zasad etycznych, ale tylko 76,0%

przestrzega ich podczas wykonywania obowiązków zawodowych.

2. Respondentki w swojej pracy zawodowej kierują się głównie zasadą: odpowiedzialności (91,0%), szacunku dla osoby (86,0%) i czynienia dobra (80,0%).
3. Około 50,0% badanych pielęgniarek respektuje w pracy zasadę autonomii, przy czym 65,0% z nich nie przestrzega praw należnych pacjentom, 49,0% podejmuje decyzje za pacjenta, zaś 39,0% wykonuje zabiegi leczniczo-pielęgnacyjne bez zgody swoich podopiecznych.
4. Analiza statystyczna wykazała istotną zależność między znajomością zasad etycznych a miejscem pracy respondentek ($p = 0,0005$).
5. Stwierdzono również zależność między ustosunkowaniem się do stwierdzenia „nierespektowanie prawa pacjenta do decydowania o sobie” a wiekiem badanych ($p = 0,009$) i wykształceniem ($p = 0,002$), gdzie dominowało wykształcenie wyższe zawodowe.

Reasumując, należy stwierdzić, że szczegółowa analiza zgromadzonego materiału empirycznego potwierdza zasadność podejmowania poszerzonych i pogłębionych badań na ten temat. Ponadto wydaje się zasadne podjęcie następujących zadań przez kierowniczą kadre pielęgniarską:

- włączenie zagadnień etycznych do tematyki szkoleń wewnętrzzakładowych;
- czuwanie kadry kierowniczej nad rozwojem moralnym pielęgniarek.

Piśmiennictwo

1. Jedynak S. (red.). Mały słownik etyczny. Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz 1999: 292.
2. Wrońska I. Szczegółowa etyka pielęgniarki. W: Etyka w pracy pielęgniarskiej. Wrońska I., Mariański J. (red.). Wydawnictwo Czelej, Lublin 2002: 181.
3. Kostrzanowska Z. Ogólna etyka pielęgniarstwa. W: Etyka w pracy pielęgniarskiej. Wrońska I., Mariański J. (red.). Wydawnictwo Czelej, Lublin 2002: 170–171.
4. Poznańska S. Z historii etyki pielęgniarstwa. W: Etyka w pracy pielęgniarskiej. Wrońska I., Mariański J. (red.). Wydawnictwo Czelej, Lublin 2002: 120.
5. Stępak D. Zasady etyczne jako imperatywy postępowania w pracy pielęgniarki. Nieopublikowana praca magisterska. Promotor Z. Kostrzanowska. Biblioteka Główna UM Lublin 2005.
6. Pupiec M. Zasady etyczne jako imperatywy postępowania w praktyce pielęgniarskiej. Nieopublikowana praca magisterska. Promotor I. Wrońska. Biblioteka Główna UM Lublin 2004.